

DE SKOR

VOGELWERKGROEP TEXEL

Jaargang 31, nummer 2, 2012

De Skor is een uitgave van Vogelwerkgroep Texel en verschijnt 5x per jaar

Voorzitter: Bernard Spaans, Oesterstraat 27, 1794 AR Oosterend, 0222-318688

Algemeen secretaris: Vincent Stork, Stengweg 14, 1795 LG, De Cocksdorp, 0222-315140

Penningmeester*: Rina Rood, De Dageraad 61, 1797 SK Den Hoorn, 0222-319429

Natuurhistorisch secretaris: Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 0222-319231

Excursies en lezingen: Klaas de Jong, Klimpstraat 39, 1795 AN De Cocksdorp, 0222-365862, 06-21809865, nhdejong@gmail.com

Vogelbeschermingszaken: Jos van den Berg, Kikkertstraat 41, 1795 AB De Cocksdorp, 06-22494483

PR-zaken: Marcel Wijnalda, Buytengors 61, 1791 WN Den Burg, 06-13271120

Waarnemingen: Arend Wassink, Postweg 64, 1795 JR De Cocksdorp, 0222-311699, arendwassink@texel.com

Redactie: Andri Binsbergen (a.binsbergen@texel.com), Lieuwe Dijkse (lieuwe.dijkse@elzenhout.nl), Wim Loning (wloning@hetnet.nl), Rob van Bemmelen (rvanbemmelen@gmail.com) en Klaas de Jong (nhdejong@gmail.com).

Ons adres is: Vogelwerkgroep Texel
Stengweg 14
1795 LG De Cocksdorp
vincent.stork@gmail.com

Onze website is: www.vwgtxel.nl

Contributie en lidmaatschap

ING-rekening 8417822 t.n.v. Vogelwerkgroep Texel te Den Hoorn

Lidmaatschap €13,50 per jaar, gezinslidmaatschap €15,- per jaar

Aanmelden bij Vincent Stork, vincent.stork@gmail.com, 0222-315140

Foto voorkant: Cor Smit (Aalscholver)

Tekening achterkant en logo: Frits Jan Maas

Deze Skor is mede tot stand gekomen door Eetcafé De Rog.

Kopijsluitingsdatum volgende Skor:

15 juni 2012

Daaropvolgende Skorren: 15 september, 15 november, 15 februari & 15 april 2013.

* Vogelwerkgroep Texel heeft een ANBI-registratie voor de aftrekbaarheid van giften. Raadpleeg de penningmeester.

Van de redactie

In het boekje 'Blij met een dooie mug' legt Marcel Dicke, hoogleraar entomologie in Wageningen, uit dat we juist dolgelukkig moeten zijn met (bijna) alle insecten. Slechts 0,5% van de insecten levert echt problemen op, omdat ze verzot zijn op ons voedsel, onze kleding, huizen of, nog erger, onszelf! Wie is er dan niet blij met een dooie mug? Maar de insecten die ons steken en bijten, verpesten het voor de overgrote meerderheid waar we wél plezier aan beleven en dat is niet terecht!

Blij met een dooie mus? Niemand is dat. Figuurlijk niet, maar ook letterlijk niet! En zo blijkt maar weer in wat voor gunstig blaadje vogels bij ons staan. Een beeld dat niet als bij insecten met een speciaal boekje opgepoetst behoeft te worden. Gelukkig zijn vogels wel dolgelukkig met bijna alle insecten. Zeker als er zoveel jongen gevoerd moeten worden als in de komende tijd. Dus... heb je een interessante vogel in de kijker, wees dan mild voor die zwerm insecten rond je hoofd!

Dat vogels niet (of juist) hoeven te klagen over belangstelling bleek weer eens uit de opkomst bij de excursie op Tweede Paasdag in Waal en Burg. Veel leden, gasten uit binnen- en buitenland van wie een aantal inmiddels 'vaste klant' is, luisterden aandachtig naar wat Hans Witte en andere deskundige leden, die zich bij zo'n groot gezelschap spontaan als extra excursieleider aandienden, te vertellen hadden.

Bergeend werd Brandgans en Brandgans werd Weisswangengans!

Spannend met zoveel interesse van Duitse zijde! Er werd genoten van de buitelandse Kievit, de baltsvlucht van de Grutto, de vele Wintertalingen en van de fraaie zweefvlucht boven het riet van de Bruine Kiekendief. En weer begreep ik de komst van zoveel vogelaars van elders, want hier ontvingen ze meer zekerheid over hun eigen waarnemingen dankzij de deskundige aanwijzingen van onze excursieleiders!

Bruine Kiekendief (vrouwje) (foto: René Pop)

En dan deze nieuwe Skor met weer een verrassende inhoud. Na Adriaan Dijkensens driedelige serie over de Grauwe Gans nu deel 4 van de hand van Mardik Leopold. Dick Schermer beschrijft de voedselkeuze van de drie Texelse uilensoorten. Wat vogeltjes, een enkele Bruine Rat én vooral veel soorten muizen. Maar wie eet wat? Lezen dus!

De redactie wenst u veel leesplezier en een voorjaar vol beeld en geluid!

Wim Loning

Van het bestuur

Op 30 maart hielden we onze jaarlijkse ledenvergadering in StayOkay. Naast het bestuur waren er 20 leden aanwezig. Er kwamen geen onoverkomelijke hobbels bovendrijven en inmiddels zijn de notulen van deze ALV te downloaden op onze website. Klaas de Jong werd herkozen als bestuurlid 'organisator excursies en lezingen' en de rest van het bestuur is zeer verheugd dat we Klaas weer voor vier jaar binnenboord kunnen houden. Een van de punten die op de ALV wat uitvoeriger besproken werden, was de voorgenomen dijkverzwaring van de Waddendijk en het standpunt van de VWG over deze plannen. Als VWG hebben we gegevens (wad- en watervogeltellingen) aangeleverd ten behoeve van deze plannen. Daar de verschillende mogelijkheden nogal wat gevolgen kunnen hebben voor de natuur binnen- en/of buitendijks, is het wel belangrijk dat we deze ontwikkelingen goed volgen. Het bestuur overweegt dan ook over deze materie een discussieavond te organiseren waarop we verschillende deskundigen aan het woord kunnen laten en met elkaar de mogelijke gevolgen voor de natuur kunnen bediscussiëren. Begin april bereikte ons het bericht dat ons lid Christof Zijm op 3 april, op 40 jarige leeftijd, onverwacht was overleden. Christof was vooral actief in de ringgroep Korverskooi waar hij onder andere de dataverwerking verzorgde. We zullen zijn inbreng missen en wensen de naaste familie veel kracht bij het verwerken van dit verlies.

Het Ornithologisch Jaarverslag 2011 is onlangs verschenen. Het is zonder meer het jaarlijkse paradepaardje van de VWG en ik kan niet anders zeggen dan dat het er ook dit keer weer prachtig uitziet. Boordevol informatie over de stand van de Texelse broedvogels en timing en aantalsverloop van pleisterende en doortrekkende vogels in 2011. Rijk geïllustreerd met prachtige foto's en een aantal grafieken. Het is elke keer weer een hele prestatie om zo kort na het verstrijken van het jaar deze informatie op een zo aantrekkelijke wijze gebundeld te krijgen. Hulde aan de makers! Voor de leden die het OJV 2011 nog niet hebben: direct aanschaffen, een absolute must voor elke vogelaar op Texel. Het bestuur wenst alle leden een vogelrijk voorjaar toe. Volgens veel vogelaars is mei de mooiste (vogel)tijd van het jaar; zorg dat je het meemaakt door zoveel mogelijk in het veld te zijn. We hopen velen van jullie te zien en te spreken op een van de vele activiteiten die voor de komende tijd gepland staan zoals een excursie en/of de jubileumbarbecue in de Dennen op 2 juni.

Namens het bestuur van Vogelwerkgroep Texel,

Bernard Spaans

Agenda

Zaterdag 12 mei: integrale wadvogeltelling, gecoördineerd door Cor Smit. Als je een keer mee wilt tellen, kun je contact opnemen met Klaas de Jong (zie onder).

Donderdag 17 mei (Hemelvaartsdag): vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 10.30 uur. Thema: 'Kokmeeuwen' onder leiding van Frank Majoor. Kijk op www.fogol.nl.

Maandag 28 mei (Tweede Pinksterdag): vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 10.30 uur. Thema: 'Vogelen, is dat leuk?' onder leiding van Johan Bos. Kijk op www.fogol.nl.

Woensdag 30 mei: 30-jaar-Vogelwerkgroep-Texel-jubileumexcursie! Excursie onder leiding van Andri Binsbergen op een nader bekend te maken locatie en tijdstip. Hou de website en/of Twitter in de gaten of stuur Klaas (zie onder) een mail om je te abonneren op de digi-mailinglijst.

Zaterdag 2 juni: 30-jaar-Vogelwerkgroep-Texel-jubileumbarbecue!

Vogelwerkgroep Texel viert haar 30-jarig bestaan met een feestelijke barbecue in de Dennen. Alle leden zijn van harte uitgenodigd. Aanvang 16 uur.

Opgave (in verband met hoeveelheid vlees/vegetarisch) graag voor 26 mei bij Vincent Stork (0222-315140 of

vincent.stork@gmail.com)

Kluten

(foto: René Pop)

Zondag 10 juni: de 'vogel-aflevering' van de Natuurwijzer op Radio Texel met Lieuwe Dijkse en Klaas de Jong. Om 12.30u 'Nieuws uit de Natuur' door Sytske Dijkse. Te beluisteren op 106.1 fm of online via www.radiotexel.nl

Zondag 17 juni: vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 17 uur. Thema: 'Oud en nieuw landschap' onder leiding van Jan Marbus. Kijk op www.fogol.nl.

Woensdag 20 juni: vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 13.30 uur. Thema: 'opa's, oma's en kleinkinderen'. Kijk op www.fogol.nl.

Woensdag 4 juli: vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 11.30 uur. Thema: 'de grootste Vindievenkolonie van Europa' onder leiding van Sjoerd Dirksen. Kijk op www.fogol.nl.

Zondag 8 juli: 'vogel-aflevering' Natuurwijzer op Radio Texel. Zie 10 juni.

Zaterdag 14 juli: vogelvaartocht vanuit Enkhuizen, 11.30 uur. Thema: 'de grootste Vindievenkolonie van Europa' onder leiding van Sjoerd Dirksen. Kijk op www.fogol.nl.

Meer informatie over de activiteiten:

Klaas de Jong: nhdejong@gmail.com (bij voorkeur) of 06-21809865

Tien jaar 'Tussen Duin & Dijk' voor provinciaal vogelnieuws

Voor wie het nog niet wist: Noord-Holland heeft al tien jaar een uniek en prachtig tijdschrift over de natuur in de provincie: 'Tussen Duin & Dijk'. In een aantrekkelijke vormgeving maakt het de resultaten van natuuronderzoek toegankelijk dat door professionals en vrijwilligers in onze provincie verricht is. Het heeft zijn waarde bewezen voor iedereen die geïnteresseerd is in het wel en wee van de natuur dicht bij huis.

Het blad schenkt aandacht aan alle aspecten van de natuur, in het boerenland, in natuurgebieden, maar ook in de steden. Artikelen gaan over zoogdieren, amfibieën en reptielen, vissen, insecten en andere ongewervelden, planten en paddenstoelen. Bijzondere aandacht is er altijd voor vogels, waar meestal twee artikelen per nummer aan gewijd zijn. Ieder artikel is fraai geïllustreerd met foto's en tekeningen. Tabellen en grafieken vatten soms gegevens samen en maken ze overzichtelijk en controleerbaar, maar ieder artikel is ook goed leesbaar zonder je in dergelijke zaken te hoeven verdiepen.

'Tussen Duin & Dijk' is een uitgave van de gezamenlijke vrijwilligersorganisaties op het gebied van de natuurstudie in Noord-Holland, de POFF (Provinciale Organisaties voor Flora & Fauna), waar ook onze eigen Vogelwerkgroep in deelneemt (via de SVN, de Samenwerkende Vogelwerkgroepen Noord-Holland).

'Tussen Duin & Dijk' verschijnt vier keer per jaar in een omvang van minstens 24 pagina's en kost slechts € 15 per jaar. Als u geïnteresseerd bent in een abonnement, kunt u mailen naar Landschap Noord-Holland: info@landschapnoordholland.nl. Doen, anders doe je jezelf te kort!

www.tussenduinendijk.nl

VOGELINFORMATIECENTRUM

Kikkertstraat 42
De Cocksdorp
www.deverrekieker.nl
0222-316249

6 mei vogelkijkdag de Robbenjager

- Vogelinformatie
- Verrekijkers
- Telescopen
- Vogelvoer
- Nestkasten
- Voerhuisjes
- Natuurboeken
- Vogel DVD's en - cd's

Manfrotto

VERREKIJKERSPECIALIST

Prins Hendrik ligt nabij de vogelgebieden “de Schorren”, “de Bol”, “de Slufter” en het nieuwe natuurgebied “Utopia”. U kunt bij ons verblijven in ons comfortabele familiehotel of in één van onze vrijstaande 6 persoons vakantiewoningen.

Tevens kunt u genieten van onze Texelse specialiteiten in ons restaurant.

Voor informatie en/of reserveringen:

Hotel, Bungalowpark en Restaurant
Prins Hendrik Texel

Telefoon 0222/363020

www.prins-hendrik.nl

info@prins-hendrik.nl

Stuifweg 13, 1794 HA Oosterend

Wad- en watervogeltellingen op Texel, 1980-2011: de Bonte Strandloper

De Bonte Strandloper is een vrij kleine steltloper met een middellange, licht omlaag gebogen slanke zwarte snavel. In het winterkleed hebben de vogels een grijsbruine rug en witte buik en lijken ze vrij sterk op enkele andere steltlopersoorten. In de zomer zijn ze beter te herkennen dankzij een opvallende zwarte buik en bruine, soms zelfs roodbruine dekveren op de rug. Op het wad zoeken ze hun voedsel in over een groot gebied uitwaaiende groepen. Wanneer deze vogels opvliegen ontstaan vaak compacte wolken van soms vele duizenden exemplaren. Op sommige hoogwatervluchtplaatsen kunnen groepen van 50.000 exemplaren en meer worden gevormd. Dergelijke groepen zijn op Texel niet (meer) aanwezig, soms nog wel op de Hengst.

Bonte Strandloper

(foto: René Pop)

Er worden in totaal 10 ondersoorten onderscheiden die in verschillende delen van het verspreidingsgebied broeden. Hiervan komen er vier in West-Europa voor (Delany *et al.* 2009). Deze ondersoorten zijn in het veld vaak niet van elkaar te onderscheiden; gedeeltelijk is dat wel mogelijk op basis van lichaamsmaten, genetische eigenschappen, het moment waarop ze ruien en de ligging van de overwinteringsgebieden. De in Nederland talrijkste ondersoort is *Calidris alpina alpina*. Deze broedt in gematigde en plaatselijk ook in de arctische delen van Noord-Scandinavië en het westelijk deel van Rusland en overwintert van Noordwest-Europa

tot in Noord-Afrika. Daarnaast komen hier ook doortrekkers voor die behoren tot de ondersoorten *arctica* (broedvogels van Groenland), *schinzii* (IJsland en het zuidelijk deel van Scandinavië) en *centralis* (Centraal-Siberië) (Engelmoer 2008).

Voorkomen

De in Zuid-Scandinavië broedende ondersoort van de Bonte Strandloper (*schinzii*) broedt soms ook in Nederland, voornamelijk op kwelders en vergelijkbare grazige gebieden langs de kust. In het recente verleden zijn broedgevallen vastgesteld op Griend, in de Dollard, op de Terschellinger Boschplaat, de Hooge Platen (Westerschelde) en op de Hompelvoet in de Grevelingen (Bijlsma *et al.* 2001). In het verleden broedde de Bonte Strandloper ook in kleine aantallen op Texel. In het begin van de 20e eeuw zijn in verschillende jaren nesten aangetroffen in polder Het Noorden (Dijksen 1996).

De Bonte Strandloper is een talrijke doortrekker en zomer- en wintergast, vooral in getijdengebieden. Sterker nog: de soort mag als één van de talrijkste in de Waddenzee worden aangemerkt. Kleinere aantallen komen voor in zoetwatergebieden in het binnenland. Het foerageerbiotoop bestaat uit vrij zandige, maar soms ook slikkige platen in getijdengebieden (en alle gradaties daar tussenin), drooggevallen slikken in moerasgebieden en slikkige oevers van rivieren, plassen en andere wateren. Vooral na hevige regenval en wanneer het wad door hoog water langere tijd niet droogvalt, worden Bonte Strandlopers ook foeragerend op akkers en in weilanden aangetroffen.

Voedsel

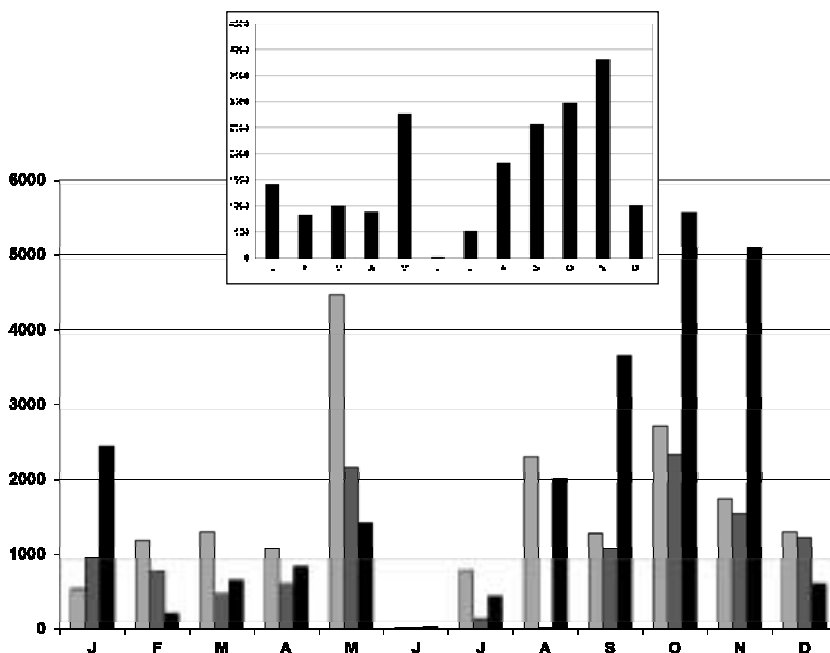
Het voedsel bestaat vooral uit wormen. Daarnaast worden ook kleine schelpdieren, wadslakjes (Worrall 1984) en kleine kreeftachtigen gegeten. De soort zoekt zowel overdag als 's nachts naar voedsel. Tijdens hoogwater gaan ze soms door met voedsel zoeken op hooggelegen delen van de getijdeplaten, langs de kwelderrand of op drassige plaatsen binnendijks.

Populatiegrootte

De grootte van de in Noordwest-Europa overwinterende populatie bedraagt 1.330.000 vogels (Delany *et al.* 2009). De hoogste aantallen in de Waddenzee zijn aanwezig in de herfst, in de Delta in de late herfst. Gemiddeld gaat het om 290.000 in de Waddenzee (september), 32.000 in de Westerschelde (november) en 26.000 in de Oosterschelde (december) (Van Roomen *et al.* 2004). Dit betekent dat in de (late) herfst ongeveer 25% van de populatie van de ondersoort *alpina* in Nederland aanwezig is. In de Waddenzee overwinterden in de jaren '90 gemiddeld 50.000-100.000 Bonte Strandlopers en in de Delta 40.000-70.000 (Bijlsma *et al.* 2001). Dit komt, voor beide gebieden samen, overeen met ongeveer 10% van de flyway-populatie. De betekenis van Texel voor de Bonte Strandloper is, gelet op de hierboven

genoemde forse aantallen, gering. Het aanwezige aantal in de piektijd komt overeen met 0,7% van de internationale populatie.

Figuur 1. De gemiddelde aantallen Bonte Strandlopers op Texel per maand, uitgesplitst over drie perioden. Met de lichtgrijze balken zijn de gemiddelde aantallen in de jaren 1980-'89 weergegeven, met de donkergrijze balken de gemiddelde aantallen in 1990-'99 en met de zwarte balken de gemiddelde aantallen in 2000-'11. De inzet in deze figuur geeft de maandgemiddelden over de gehele periode 1980-2011 weer.

Fenologie

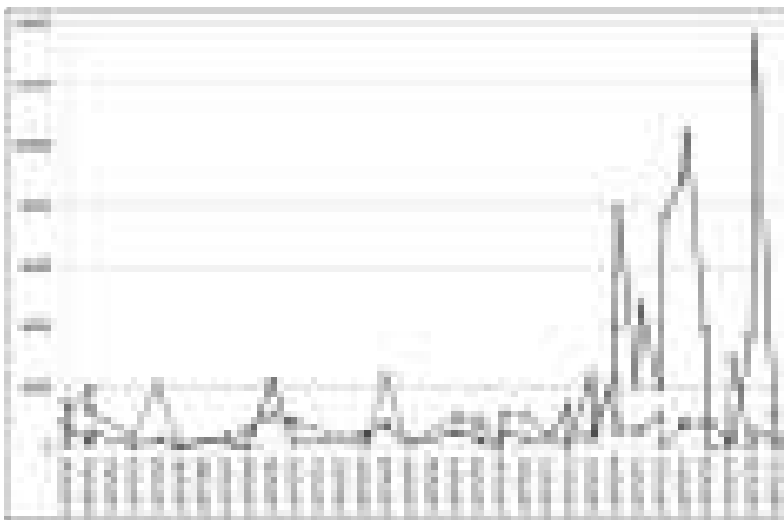
Uit de resultaten van de sinds 1980 op Texel georganiseerde wad- en watervogeltellingen blijkt dat de hoogste aantallen aanwezig zijn in de maanden augustus tot en met november en in mei (zie inzet in figuur 1). Dit beeld wijkt duidelijk af van het aantalsverloop in de Waddenzee als geheel. Hier zien we een toename in de loop van augustus tot en met oktober, gevolgd door een afname in november en december en een geleidelijke toename in de maanden januari tot en met mei (Hornman *et al.* 2011). Binnen het waddengebied zijn er echter vrij grote verschillen in het aantalsverloop gedurende het jaar. Op Ameland en Schiermonnikoog zien we een sterke toename in augustus en september en een afname vanaf oktober. Op Ameland is ook geen sprake van een duidelijke piek in mei (Versluys *et al.* 1997, Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog 2005). In de maanden september tot en met januari (met

uitzondering van december) is op Texel sprake van groei, van februari tot en met augustus is er een afname van de aantallen. Uit figuur 1 blijkt echter ook dat het aantalsverloop op Texel in de jaren 1980-'89 duidelijk afwijkt van het verloop in de jaren 2000-'11. Het aantalsverloop in de herfst in de jaren 1980-'89 komt wel weer sterk overeen met het verloop op de andere eilanden.

Verspreiding van de soort op Texel

De verzamelde gegevens laten een geleidelijke verschuiving zien in de gebieden waar de meeste Bonte Strandlopers op Texel aanwezig zijn. In de jaren '80 was in veel gevallen 60% tot bijna 100% van de vogels aanwezig op de Schorren en rond polder Wassenaar. Vanaf 2004 zien we dat de meeste vogels steeds vaker op de Hors worden geteld. In veel gevallen gaat het inmiddels om 80% van het totaal aanwezige aantal op Texel, soms om een nog hoger percentage (zie ook figuur 2). Gemiddeld over alle tellingen tussen 1980 en 2011 was ruim 40% van de vogels op de Hors aanwezig, 28% op de Schorren en in polder de Eendracht en 12% in poldertje Wassenaar en omgeving. Veel kleinere aantallen zijn aanwezig in de Mokbaai en de Slufter.

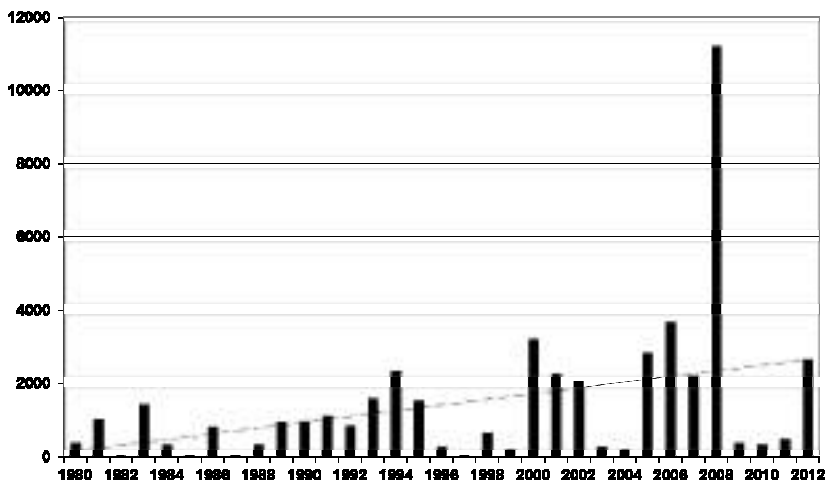

Figuur 2. Aantallen Bonte Strandlopers in de telgebieden Schorren/Zeeburg en Wassenaar/de Volharding (gestippelde lijn) en de Mokbaai/Hors (doorgetrokken lijn) tijdens alle tellingen die zijn uitgevoerd in de maanden september t/m november in de jaren 1980-2011.

De afname op de Schorren wordt nog duidelijker wanneer we de aantallen uit de afgelopen 30 jaar vergelijken met telresultaten uit de jaren '60 en '70. In die jaren waren steeds verreweg de hoogste aantallen op de Schorren aanwezig. Vanaf eind juli namen de aantallen op de Schorren al toe (8.000 op 25 juli 1967) en in de maanden

daarna, en ook in het voorjaar, werden hier vaak tussen de 10.000 en 15.000 Bonte Strandlopers geteld (Dijksen 1996).

Figuur 3. Aantallen Bonte Strandlopers op Texel in januari op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2012.

Trends

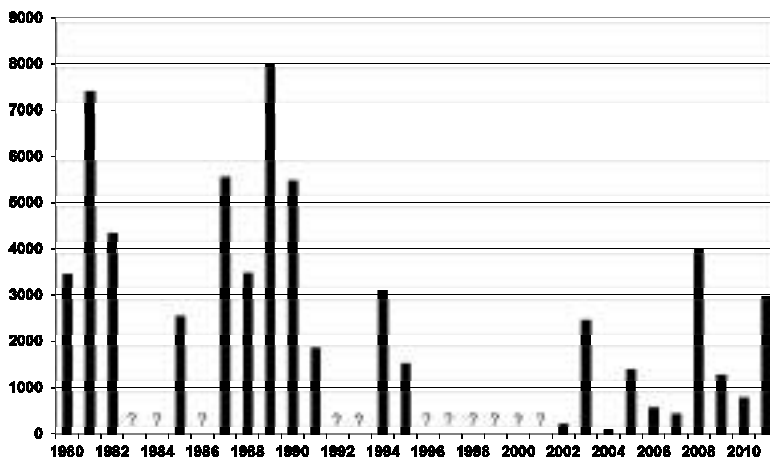
De resultaten van wadvogeltellingen in januari laten een toename zien van in de meeste jaren 300-800 vogels in de jaren '80 naar enkele duizenden Bonte Strandlopers in het eerste decennium van deze eeuw (figuur 3). Opvallend is het vrijwel ontbreken van de soort in koude winters (zoals 1982, 1985, 1987, 1996, 1997 en 2003). Hieruit blijkt dat de Bonte Strandloper een vrij gevoelige soort is voor lage temperaturen, die onder zulke omstandigheden massaal naar het zuiden trekt.

De toename van de Bonte Strandloper in de maanden september tot en met januari van het laatste decennium, zoals die wordt weergegeven in de figuren 1, 2 en 3, staat in schril contrast met de afname in de voorjaarsmaanden. Deze blijkt ook uit figuur 4, waarin de aantallen in mei zijn weergegeven. In vergelijking met de jaren '80 zijn de aantallen in mei gehalveerd. Ook op de Hors en in de Mokbaai blijven de aantallen in deze maand bescheiden.

Het meest opvallend in de aantalsontwikkeling van de Bonte Strandloper op Texel is de afname van de in de herfst aanwezige aantallen, in vergelijking met de jaren '60 en '70. Er zijn geen aanwijzingen dat de aantallen op het wad aan de oostkant van Texel zijn afgenomen. Integendeel: deze zijn toegenomen en kennelijk verkiezen vrijwel al deze vogels Vlieland om er te overtijnen. Hier worden wel regelmatig hoge aantallen

Bonte Strandlopers geteld (in mei 2009 72.500 (Hornman *et al.* 2011) en in september 2009 78.000 (Hornman *et al.* 2012)). Ook op de Hengst, de hooggelegen wadplaat tussen Texel en Vlieland, kunnen soms indrukwekkende aantallen aanwezig zijn (52.500 in september 2008) (Hornman *et al.* 2011). De op Texel geconstateerde geringe toename in de herfst en de afname in het voorjaar wijken dus duidelijk af van het beeld op Vlieland en ook elders in de Waddenzee.

Figuur 4. Aantallen Bonte Strandlopers op Texel in mei op basis van de wad- en watervogeltellingen van 1980-2011. In de jaren met een ? is geen telling uitgevoerd.

Mogelijk is het verdwijnen van de soort van Texel vooral een gevolg van het minder geschikt raken van de Schorren als hoogwatervluchtplaats, maar de achterliggende redenen hiervoor blijft onduidelijk. De toename op de Hors wordt veroorzaakt doordat groepen vogels die voedsel zoeken op het Balgzand naar Texel vliegen om te overtuigen. Op de Hors zelf wordt door deze vogels niet gefoerageerd, bij afgaand water keren ze weer terug naar het Balgzand (zoals blijkt uit groepen Bonte Strandlopers die tijdens afgaand water vanaf de veerboot worden gezien). Ook de redenen van deze ontwikkeling is niet duidelijk. Ook niet waarom dit verschijnsel alleen optreedt in de herfst en de vroege winter en niet in het voorjaar.

In de Nederlandse Waddenzee zien we een toename van de aantallen Bonte Strandlopers in de jaren '90 en een stabilisatie in de 10 jaren daarna. Ook in de Delta en in de internationale Waddenzee wordt de populatie beoordeeld als zijnde stabiel (Hornman *et al.* 2012).

Cor Smit

Literatuur

- Bijlsma, R.G., F. Hustings, & C.J. Camphuysen, 2001. Avifauna van Nederland, deel 2. Algemene en schaarse vogels van Nederland. GMB Uitgeverij/KNNV uitgeverij, Haarlem/Utrecht, 496 p.
- Delany, S., Scott, D., Dodman, T., D. Stroud (eds.), 2009. An Atlas of Wader Populations in Africa and Western Eurasia. Wetlands International, Wageningen, 521 p.
- Dijkzen, A.J., 1996. Vogels op het Gouwe Boltje. Een volledig overzicht van de Avifauna van Texel. Langeveld & De Rooy, Den Burg, 533 p.
- Engelman, M., 2008. Breeding origins of wader populations utilizing the Dutch Wadden Sea as deduced from body dimensions, body mass, and primary moult. Thesis, University of Groningen, 226 p.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Van Winden, E., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., 2011. Watervogels in Nederland in 2008/2009. SOVON-monitoringrapport 2011.003, Waterdienst-rapport BM 10/24. SOVON Vogelonderzoek, Nijmegen, 124 p.
- Hornman, M., Hustings, F., Koffijberg, K., Kleefstra, R., Klaassen, O., Van Winden, E., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., 2012. Watervogels in Nederland in 2009/2010. SOVON-monitoringrapport 2012/02, Waterdienst-rapport BM 12/06. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen, 130 p.
- Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog, 2005. Vogels van Schiermonnikoog, gezien, geteld, opgetekend. Uitgeverij Uniepers, Abcoude, 440 p.
- Van Roomen, M., Van Winden, E., Koffijberg, K., Boele, A., Hustings, F., Kleefstra, R., Schoppers, J., Van Turnhout, C., SOVON Ganzen- en Zwanenwerkgroep, Soldaat, L., 2004. Watervogels in Nederland in 2002/2003. RIZA-rapport BM04.09, SOVON-monitoringrapport 2004/09. SOVON Vogelonderzoek, Beek-Ubbergen / RIZA Lelystad, 235 p.
- Versluys, M., Engelman, R., Blok, D., Van der Wal, R., 1997. Vogels van Ameland. Friese Pers, Leeuwarden, 452 p.
- Worrall, D.H., 1984. Diet of the Dunlin *Calidris alpina* in the Severn estuary. Bird Study 31, 203-212.

Bonte Strandlopers

(foto: René Pop)

Voedselkeuze van de drie Texelse uilensoorten

De afgelopen paar jaar zijn er van op Texel broedende uilen braakballen uitgeplozen. Nu de Kerkuil sinds enkele jaren ook weer op het eiland broedt, is een vergelijking van het voedsel van drie soorten, die elk een specifiek biotoop bezetten, mogelijk.

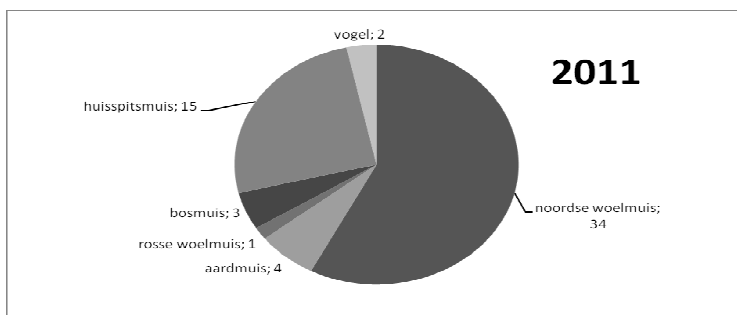
Velduilen

Wie heeft ze afgelopen zomer niet bij de Haneplas gezien, die fascinerende Velduilen? Er waren daar twee nesten dicht bij elkaar en vooral in de periode met opgroeiende jongen vlogen ze af en aan en waren dan ook goed te zien. De vogels hadden de neiging om op de oude, soms scheefgezakte paaltjes van de heining te gaan zitten.

Na het seizoen zijn de braakballen tijdens een vroege vogelwachtdienst verzameld door alle heiningen af te lopen. Deze ballen (een kleine 40 in totaal) zijn thuis gedroogd en ingevroren. Dit laatste om te voorkomen dat de rupsen van motjes (van de Bruingevlekte Klerenmot, maar vooral van de Tapijtmot of het Roomtipje) de ballen aantasten, waardoor ze van pure ellende uit elkaar vallen.

Op woensdag 7 december heeft een *Dode Noordse Woelmuis* (foto Dick Schermer) klein groepje belangstellenden deze ballen in de Slinger bij Ecomare onderzocht. Annemieke van Atteveld en Bert de Boer waren erbij, omdat ze later deze activiteit wilden uitvoeren met de IVN-jeugdgroep de Struners, en Gerrit Visch, Herman Wellens en Lieke Bakker. 33 braakballen zijn geplozen en de schedels en kaken hebben we op naam gebracht, wat de volgende verdeling opleverde:

Figuur 1: prooi-soorten in braakballen van de Velduilen van de Haneplas in 2011

Opvallend en mij niet bekend was dat het dieet van deze Velduilen uit relatief veel Huisspitsmuizen bestaat. In het algemeen eten ze hoofdzakelijk woelmuizen, maar bij gebrek aan muizen eten ze ook kleine vogelsoorten. Dit heeft Lieuwe Dijkse eens voor de Skor beschreven in een artikeltje 'Wat eten Velduilen 's winters?' Een broedende Velduil op het vogeleiland Griend voedde zich bijvoorbeeld voor bijna 70% met Bonte Strandlopers. Ook voor Vlieland is beschreven dat ze veel steltlopers bejagen.

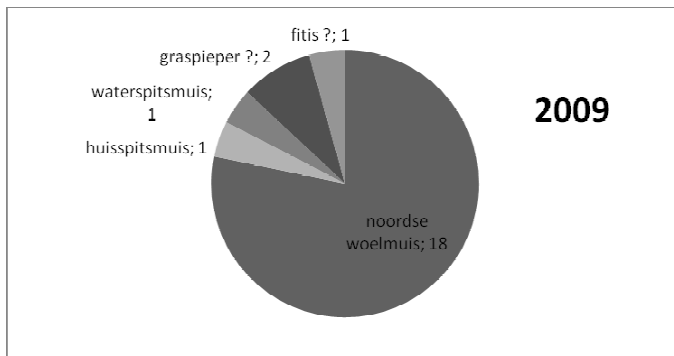

Onderkaak Waterspitsmuis, let op de rode tandpunten.

Onderkaak Huisspitsmuis, let op de witte tandpunten.

Ook in 2009 zijn een 13-tal velduilbraakballen uitgezocht (in 2010 broedde de Velduil niet op Texel). Ook toen werden veel Noordse Woelmuizen en ook wat spitsmuisjes gevonden. Opvallend is dat toen naast de Huisspitsmuis ook een Waterspitsmuis werd gevonden. Schedeltjes van deze soort zijn te onderscheiden door de rode ('in rode inkt gedoopte') tandpuntjes. De Huisspitsmuis was toen nog niet zo algemeen op Texel.

Figuur 2: prooi-soorten in braakballen van de Velduilen van de Haneplas in 2009

Het grote aandeel van Noordse Woelmuizen is verklaarbaar. De Haneplas ligt dicht bij het deel van de Slufter waar de oude vloedmerken liggen en waar een ruige vegetatie van voornamelijk Zeerus is. Dit gebied is een eldorado voor deze 'rattekop', zoals de Noordse Woelmuis ook wel (in ieder geval door mij) liefkozend wordt genoemd. In 2011 waren alle vloedmerken doorgraven met gangetjes en verschillende nesten

lagen onder oude aangespoelde platen. Noordse Woelmuizen kunnen goed zwemmen, wat in de Slufter soms van levensbelang is. Ook de Haneplas met zijn ruigtes en waterpartijen langs de golfbaan is heel aantrekkelijk voor deze woelmuizensoort.

Kerkuilen

Sinds een aantal jaren broeden er Kerkuilen op Texel. De Kerkuilenwerkgroep, onderdeel van de Vogelwerkgroep, die zich met voorlichting, plaatsing van nestkasten en begeleiding van boeren bezighoudt (met name Gerrit Visch, Andri Binsbergen en Jan van der Star), verzamelt de braakballen van deze typische nachtjager. Ook Giel Witte heeft bij een aantal boerderijen kerkuilenballen verzameld. Deze ballen zijn uitgeplozen tijdens verschillende natuuractiviteiten.

	Zuid-Eierland	nabij De Waal	Harkebuurt/ Genteweg	Totaal	gewichts- percentage
Huisspitsmuis	40	10	64	114	23,1
Waterspitsmuis			1	1	0,3
Bosmuis	6		6	12	4,9
Huismuis		3	2	5	2
Dwergmuis	1	1		2	0,3
Bruine rat	2	2	2	6	36,5
Noordse Woelmuis	15	4	10	29	29,4
Aardmuis			1	1	0,6
vogel	1			1	0,4
Huismus	1		2	3	1,5
Spreeuw			1	1	1
	66	20	89	175	100

Tabel 1. prooi-soorten in braakballen van Kerkuilen van verschillende locaties.

Tijdens de natuurmarkt van 7 mei 2011 georganiseerd door Staatsbosbeheer op het Turfveld in de Dennen hebben we in de kraam van het Nationaal Park een deel van deze ballen uit de winter 2010/'11 laten uitpluizen door bezoekers, vooral kinderen. Tijdens deze dag heb ik aantekeningen gemaakt van de soorten en aantallen die in het algemeen te voorschijn kwamen. Het is een indicatie en de aantallen moeten gelezen worden als een verhouding. Hier en daar zullen in de aantallen misschien foutjes zijn

geslopen, maar het beeld is duidelijk: Texelse kerkuilen eten vooral Huisspitsmuizen (zie tabel 1).

In de laatste kolom heb ik het gewichtspercentage per soort uitgerekend. Hieruit blijkt dat het voor een Kerkuil efficiënter is om Bruine Ratten of Noordse Woelmuizen te eten dan Huisspitsmuizen. Maar spitsmuizen zijn traag, algemeen en gemakkelijk te vangen en dat zou de talrijkheid van de prooien kunnen verklaren.

Andri Binsbergen heeft een partij braakballen van Kerkuilen (verzameld eind september 2009) uit de buurt van de Hogezaandskil uitgeplozen. Enkele onduidelijke schedeltjes zijn door de VZZ beoordeeld. Hier worden ook veel Noordse Woelmuizen gevonden. Mogelijk is de Hogezaandskil met omgeving goed voor deze soort (rietmoeras).

	Hogezaandskil	gewichts- percentage
Huisspitsmuis	58	27,6
Bosmuis	3	2,9
Bruine rat	1	14,2
Noordse Woelmuis	22	52,4
Aardmuis	2	2,9
	86	100

Tabel 2. prooi-soorten in braakballen van Kerkuilen nabij Hogezaandskil.

Huisspitsmuis (foto Dick Schermer)

Het Isendoorncollege uit Warnsveld heeft eind augustus onderzoek gedaan naar het voorkomen van muizen in de Slufter. Zij hebben een 80-tal inloopvallen geplaatst nabij de hoofdtrap van de Slufter en om de paar uur 's nachts werden deze vallen gecontroleerd. Het was een onvergetelijke en spannende aangelegenheid voor deze jongeren. Hier werden vooral veel Huisspitsmuizen gevangen. Ook hebben ze een aantal braakballen van Kerkuilen als voorbereiding op deze vangstactie geplozen. Zie tabel 3.

's Nachts Vallen controleren (foto Dick Schermer)

	nabij Doolhof	nabij De Waal	onbekende herkomst	totaal	gewichtspercentage
Huisspitsmuis	5	19	8	32	34,9
Noordse Woelmuis	1	2	6	9	49,1
Rosse Woelmuis	1			1	2,2
Bosmuis		1	2	3	6,5
Huismuis		3		3	6,5
Dwergmuis		1		1	0,8
	7	26	16	49	100

Tabel 3. proisoorten in braakballen van Kerkuilen van verschillende locaties.

In de herfst- en kerstvakantie waren er voor bezoekers van Ecomare diverse inloopactiviteiten. Eén daarvan was het uitpluizen van braakballen op de vogelverdieping en dat bleek een zeer aantrekkelijke bezigheid te zijn. Door de onverwacht grote belangstelling (mensen waren zelfs op de grond aan het pluizen) konden er geen aantekeningen worden gemaakt en bestond het uit impressies.

Op 19 en 26 oktober zijn braakballen van twee locaties geplozen: van Brakestein, nabij het Doolhof en van Plassendaal, aan de noordrand van Waalenburg. Overal waren veel Huisspitsmuizen aanwezig; een keer zelfs met 6 schedeltjes in één bal. Ongeveer driekwart van de restanten kwam van deze soort. Op beide locaties werden veel Noordse Woelmuisen gevonden. Bij Brakenstein ook twee Bruine Ratten, een jonge Fazant of jonge kip en Bos- en Huismuisen, een enkele Rosse Woelmuis en een kikker. Bij Plassendaal

Braakballen pluizen in Ecomare

(foto Dick Schermer)

werden relatief veel Huismuizen gevonden. Ook heb ik eenmaal een schedel van een Aardmuis gezien. Opvallend weinig vogeltjes (eenmaal een vogel met zwarte veren; schedel niet aanwezig). Eenmaal riep iemand dat hij een spitsmuis met rode tandjes had gezien. Het schedeltje heb ik niet gezien, maar dat was naar alle waarschijnlijkheid van een Waterspitsmuis.

Ook op 5 januari zijn kerkuilenballen van verschillende locaties geplozen. Eén van de gastgevers van een paartje Kerkuilen nabij Nieuweschild was bang dat zijn Boerenwaluwen zouden verdwijnen. In die serie braakballen kwamen twee tere vogelborstbeentjes tevoorschijn, die mogelijk van een (jonge?) zwaluw waren. Daar kwamen ook een Huismus en een Waterspitsmuis te voorschijn.

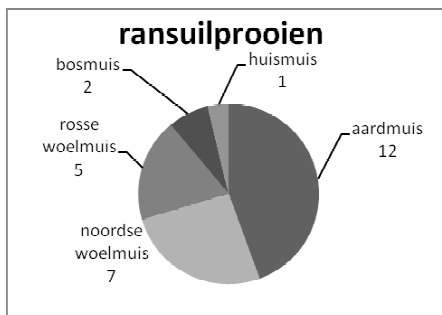
Ransuilen

De laatste jaren gaat het niet zo goed met de Ransuil op Texel. Veel vogels vallen ten prooi aan de Havik en bekende broedplaatsen worden verlaten. Er hebben volgens Adriaan Dijkse met enige zekerheid in 2011 slechts 3 paren in de Dennen gebroed. Mogelijk zijn er meer geweest, maar dat is niet vastgesteld.

Enkele jaren terug konden gemakkelijk braakballen gevonden worden op verschillende locaties nabij De Cocksdorp, in de Dennen, nabij Den Burg en in Oosterend, maar dat werd de laatste jaren steeds moeilijker. Tot mijn verrassing kwam Daphna Lavy met een enorme zak ransuilbraakballen aanzetten, die zij had gevonden in de Dennen. Deze ballen konden

gebruikt worden voor onder andere *Ransuil* (foto: René Pop) de inloopactiviteiten bij Ecomare. Gezien de hoeveelheid moet daar een flinke roestplaats zijn geweest. Op 29 december is een deel van deze braakballen geplozen en de samenstelling was wat anders dan van de Veld- en Kerkuilen: veel Aardmuizen en Rosse Woelmuizen en geen enkele spitsmuis. Later zijn ongeveer 15 ballen geanalyseerd om de verhouding tussen de soorten te bepalen (zie figuur 3).

Figuur 3: prooi-soorten in braakballen van de Ransuilen uit de Dennen.

De Ransuilen in de Dennen blijken zich vooral te voeden met Aardmuizen en veel minder met Noordse Woelmuizen. De verhouding tussen de woelmuizen komt overeen met het landschap waar de Ransuilen jagen: droge duinen (Aardmuis en Noordse Woelmuis) en bosjes, ruigten en heggen (Rosse Woelmuis). Het aantal Bosmuizen viel wat tegen. De Aardmuis bleek de meest gevangen woelmuis te zijn. Van Aardmuizen is bekend dat zij om de drie of vier jaar een overbevolking kennen. Is dat het afgelopen seizoen gebeurd? De rest van de ballen wordt de komende tijd tijdens activiteiten uitgeplozen; indien mogelijk zal ik de inhoud bijhouden.

Dick Schermer

Kerkuil

(foto: Eric Menkveld)

In de ban van de ring: Grauwe Ganzen met halsbanden - deel 4 – een overzicht van alle overkantse Grauwe Ganzen met halsbanden op Texel

Adriaan Dijkse schreef voor 'In de ban van de ring' een reeks over Grauwe Ganzen met halsbanden. In zijn eerste bijdrage (Skor 4, 2011) bespreekt hij de 'overkanters': ganzen die buiten Texel werden geringd en op Texel werden afgelezen. Na deel 2 (Skor 5, 2011) en deel 3 (Skor 1, 2012) blijkt dat op deel 1 nog een aanvulling mogelijk is. Een opvallende groep overkanters, namelijk Grauwe Ganzen die buiten Nederland zijn geringd met blauwe (in plaats van de in Nederland gebruikte donkergroene) halsbanden, wist tot nu toe aan Adriaans verrekijker te ontsnappen. Toch hebben in de loop der jaren niet minder dan 35 van deze buitenlanders Texel bezocht. Dit illustreert dat het voor een enkele waarnemer vrijwel ondoenlijk is om alle gehalsbande ganzen op Texel te zien. Het mooie van het halsbandenprogramma is natuurlijk dat dit ook niet hoeft: iedere waarnemer draagt zijn steentje bij aan een gezamenlijk bestand van waargenomen ganzen.

Alle overkanters

Dé manier om een overzicht te krijgen van alle overkanters is een beroep te doen op de database die schuil gaat achter www.geese.org. Ik heb voor deze bijdrage aan de projectleider, Berend Voslammer van SOVON, gevraagd om alle waarnemingen van alle ganzen die ooit op Texel zijn gezien, maar die buiten Texel van een halsband zijn voorzien. Dat leverde een bestand op met 3674 waarnemingen vanaf het moment van het aanbrengen van de halsbanden van 112 verschillende ganzen. Het bestand kwam binnen op 23 november 2011. Sindsdien, tot het schrijven van dit stuk (31 december 2011) ontdekte ik nog twee nieuwe overkanters op Texel: de lijstaanvoerder van de Wieringers (groen-**M01**) en een Zweed (blauw-**ESS**). De 114 verschillende ganzen zijn naar herkomst onder te verdelen in vier groepen: 34 Scandinaviërs (24 Noren en 10 Zweden), 3 vogels uit noordoost-Nederland (1 Fries en 2 Groningers), 46 vogels uit de kop van Noord-Holland (5 uit het Zwanenwater en 41 uit Wieringen) en 31 vogels afkomstig uit midden-Nederland: zuidelijk Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht en Gelderland. De aangeleverde dataset geeft geen informatie over de aantallen ganzen die her en der zijn geringd en dus kunnen we relatieve bezoekenfrequenties aan Texel vanuit de verschillende regio's niet goed inschatten. Ook weten we niets over alle ganzen die elders zijn geringd en die nooit Texel hebben bezocht (eigenlijk: niet op Texel zijn gezien). Toch lijkt het er sterk op dat vogels uit de kop van Noord-Holland (onze 'buren') het meest frequent op Texel komen.

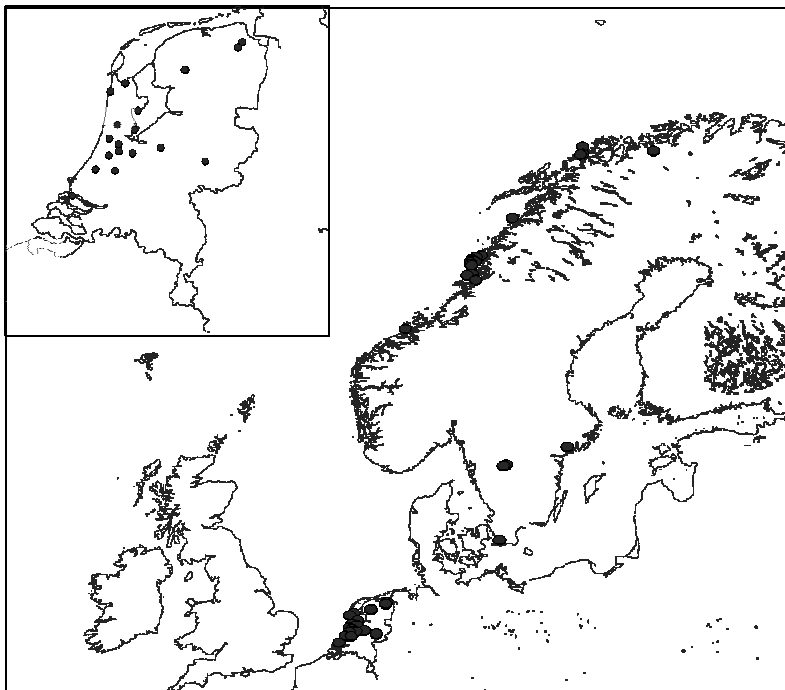
Een overzicht

Als we eerst eens kijken naar de geografische herkomst van onze overkanters door op een kaart van noordwest-Europa alle ringlocaties te plotten, dan ontstaat een imposant beeld (figuur 1). Buitenlanders komen uit de zuidpunt van Zweden en van

een groot deel van de Noorse westkust en één voorbij de Noordkaap uit Finland. Opvallend is dat er geen Deense, Duitse of Britse halsbanden op Texel worden gezien, maar de Nederlandse overkanterers maken veel goed, met ganzen afkomstig uit grote delen van Noord- en Zuid-Holland, met uitlopers naar Utrecht/Gelderland en naar het noorden van het land. De gaten zijn overigens ook opvallend: geen enkele vogel uit Zeeland! De Grauwe Ganzenkaart van Nederland lijkt te eindigen bij Hoek van Holland.

Ringlocaties Grauwe Ganzen buiten TX

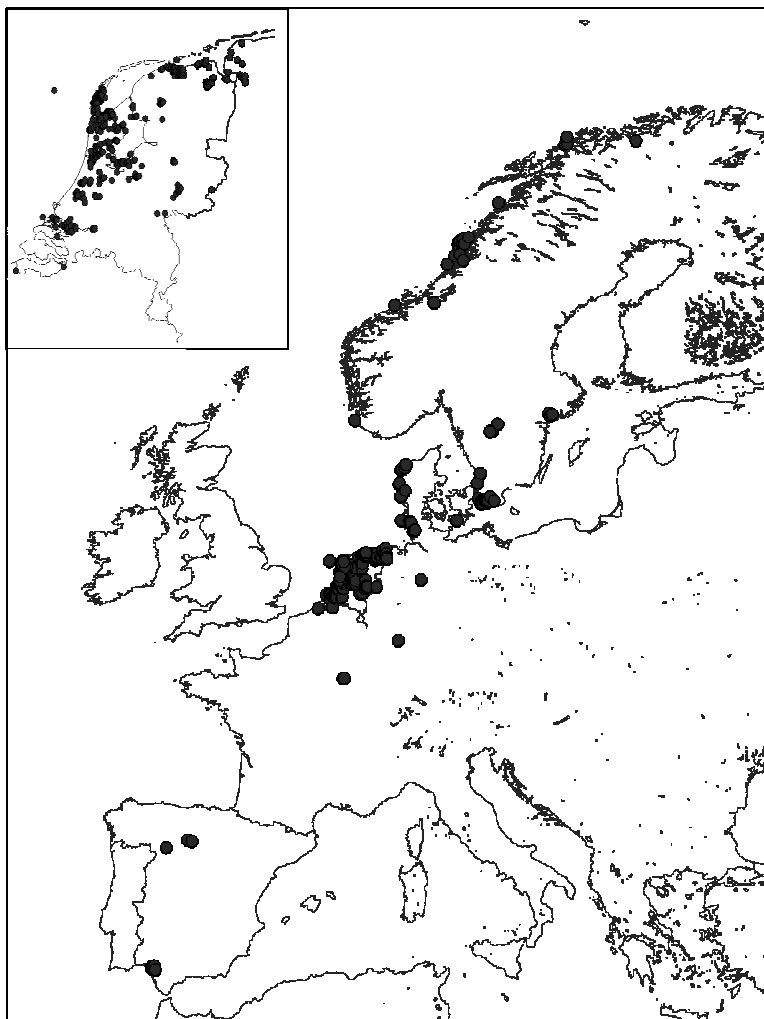

Figuur 1. Alle locaties waar 'overkanterers' werden geringd die later op Texel werden gezien.

Omdat álle waarnemingen van deze 114 ganzen bekend zijn (die van **groen-M01** en **blauw-ESS** zijn vanuit www.geese.org aan het toegestuurd bestand toegevoegd), kunnen we ook alle (3698) locaties plotten waar deze ganzen ooit zijn gezien (figuur 2). Dat levert een nog imposanter beeld op, omdat veel meer van de trekwegen van de ganzen in beeld komt. Zo blijkt een aantal door te vliegen naar Goeree-Overflakkee en de Hoekse Waard (maar niet verder naar Zeeland). Een enkeling vliegt zelfs door naar Spanje (met weinig jachtslachtoffers onderweg, in Frankrijk!).

Alle observaties TX Grauwe Ganzen

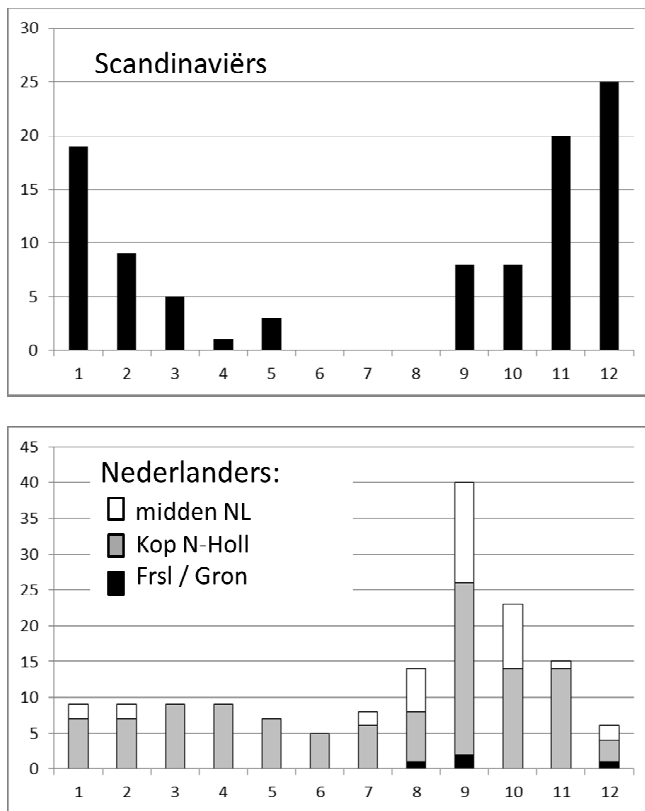

Figuur 2. Alle locaties waar de 114 'overkantse' Grauwe Ganzen werden gezien (peildatum 31-12-2011).

De trekwegen vanuit Noorwegen (via de westkust van Jutland) en vanuit Zweden (niet verrassend: via Falsterbo) komen in beeld, evenals het al door Adriaan Dijkse signaleerde ruigebied Hauke Haien Koog in Schleswig-Holstein. Binnen Nederland valt de brede trekbaan op die langs de kust loopt van het Nederlands-Duitse grensgebied rond de Eems tot aan de Nederlands-Belgische grens. Zouden ze echt

geen voet verder buiten Nederland zetten of valt er nog wat afleeszendelingswerk te verrichten over de grenzen? Tenslotte valt een uitloper op die vanaf Schiphol via het Gooi langs de grote rivieren naar het oosten des lands loopt (en geen meter de grens over). Hiermee is het S-woord gevallen. Op grond van deze beperkte dataset kunnen we de ganzenjagers rond Schiphol veel succes wensen met hun pogingen hun lokale luchtruim veiliger te maken: een schoolvoorbeeld van dweilen met een enorme kraan wagenwijd open!

Figuur 3. De aantallen verschillende overkantse ganzen die per maand (gesommeerd over alle jaren) op Texel werden gezien, uitgesplitst naar Scandinaviërs (boven) en Nederlanders (onder). Een gans die meerdere malen per maand (in hetzelfde jaar) werd gezien telt hier maar één keer mee.

Timing van bezoek

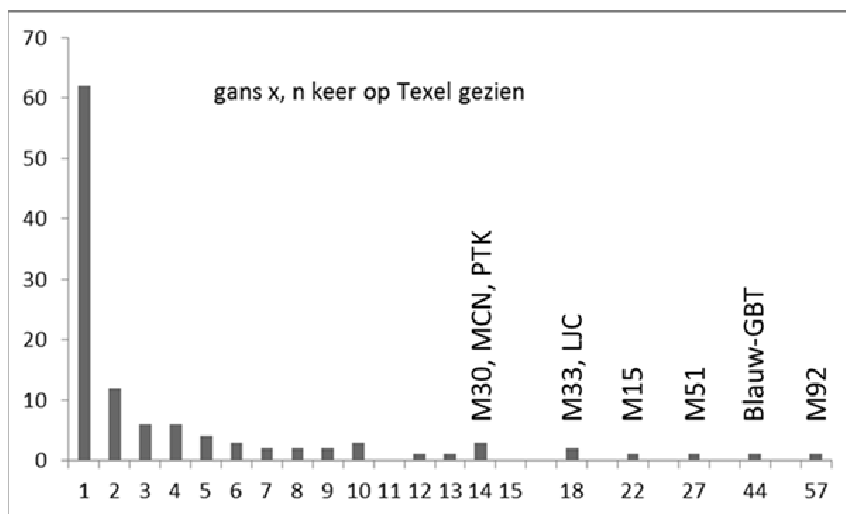
De ganzen van verschillende herkomst bezoeken Texel niet allemaal tegelijk. De Scandinaviërs zijn echte wintergasten. Ze arriveren vanaf september en pieken op Texel van november tot en met januari. Na mei is geen enkele blauwe halsband ooit

op Texel gezien. Nederlandse overkanters, en dan vooral de meest talrijke Wieringers en vogels uit midden-Nederland zijn het hele jaar op Texel te vinden, maar vertonen een duidelijke nazomer(september)piek. Overkantse Nederlanders komen dus vooral na de rui, als ze in de herfst weer goed kunnen vliegen, het Marsdiep over naar Texel. Als de winter begint, verdwijnen de meeste ‘Hollanders’ weer van Texel.

Herhalingsbezoeken

De meeste overkanters komen slechts één of twee jaren op bezoek en de meeste vogels werden slechts één maal op Texel gezien (62 van de 114: figuur 4). Dat geeft nog maar eens aan hoe makkelijk een gehalsbande gans gemist kan worden, zelfs op Texel met een relatief hoge dichtheid aan ringaflezers. Aan de andere kant van het spectrum bevinden zich enkele vogels die vele malen en door vele verschillende waarnemers op Texel werden gezien. Kampioen, oftewel de meest geziene overkanter, is **M92**. Deze gans zit vaak op het Staatsbosbeheerland langs de Oudeweg/Rommelpot, in de achtertuin van Adriaan Dijkse (die 25 van de 57 Texelse waarnemingen aanleverde!). **M92** is, evenals alle andere Nederlandse 10-plussers, geringd op Wieringen in de periode 2009-2011. Ze vliegen dus nog maar een paar jaar rond en enkele van hen zullen nog wel vaker op Texel worden gezien.

Figuur 4. Het aantal malen dat individuele overkantse ganzen op Texel werden gezien (tot 31-12-2011). De meest geziene ganzen (alle met groene nekbanden, behalve GBT) zijn met hun lettercodes aangeduid.

Het halsbandenprogramma loopt in Nederland nog niet zo heel lang. Alle Nederlandse overkantse ganzen in ons bestand zijn geringd tussen 2009 en 2011. Dat geeft weinig mogelijkheden om na te gaan hoe het gesteld is met de overlevingskans van deze

ganzen. Van de 11 Nederlandse overkanterers die 10 keer of vaker op Texel werden gezien, waren er eind 2011 wellicht vier al niet meer in leven. **PNY** (10x) werd op 21/9/2010 voor het laatst gezien (op Texel); **PJP** (10x) voor het laatst op 18/3/2011 (Wieringen), **MCN** (14x) voor het laatst op 19/3/2011 (Wieringen), **M51** (27x) voor het laatst op 19/11/2010 (Wieringen). De zeven andere 10-plussers (**LER**, **M15**, **M17**, **M30**, **M33**, **M92**, **PTK**) werden allemaal in november of december 2011 nog gezien, hetzij op Texel, hetzij op Wieringen.

Grauwe Ganzen op het ijs

(foto: René Pop)

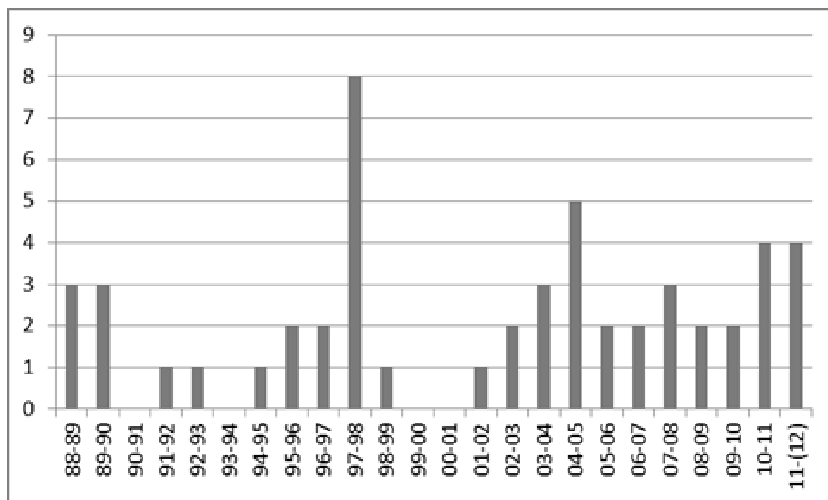
In Scandinavië ringt men al langer Grauwe Ganzen met halsbanden. De kans dat deze 'verre vogels' op Texel worden gezien is wellicht kleiner dan dat we hier Wieringers zien, maar er is toch een vrij lange lijst. Van de 34 verschillende Scandinaviërs werd een Zweed 8 keer op Texel gezien (blauw-**EVU** in 2004-2006), twee Noren 9 keer (blauw-**Z04** in 1988-1990 en blauw-**TAN** in 1997-1998) en andere Noren 13 keer (blauw-**G7C** in 1996-1998), 18 keer (blauw-**LJC** in 2008-2010) en zelfs 44 keer (blauw-**GBT** van 2004 tot 2011). Deze laatste vogel laat zien waartoe Grauwe Ganzen in staat zijn als ze niet voortijdig uit de lucht worden geschoten. De vogel is in het jaar van ringen (2004, op het eilandje Vega, Nordland, Noorwegen: 65.37° NB, 11.37° OL) voor het eerst op Texel gezien door Pieter Duin op 25 oktober 2004 bij Dorpzicht, De Cocksdorp en voorlopig voor het laatst door Bernard Spaans op 30 november 2011 in polder Het Noorden bij Oosterend. In alle tussenliggende jaren werd deze gans op Texel gezien, zoals het een Noor betaamt tussen september en februari. Waar de gans

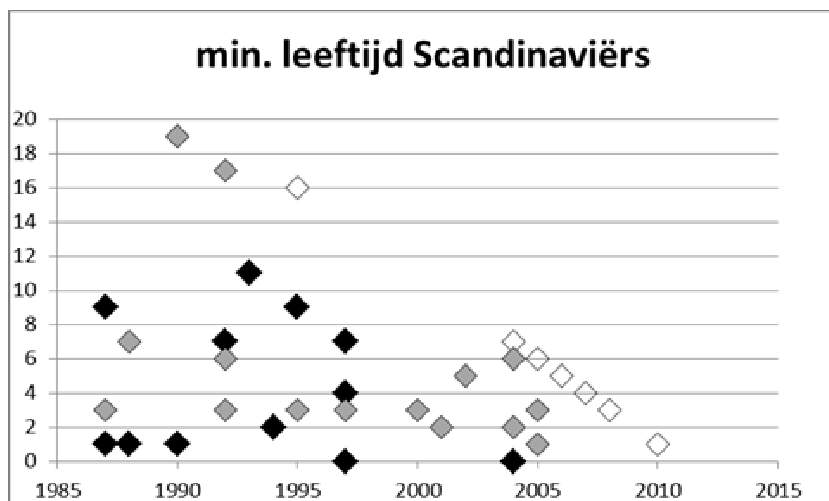
van maart tot augustus verblijft, is onbekend: in al die jaren werd hij nergens buiten Texel gezien, afgezien van twee keer op zijn eerste zuidwaartse reis, onderweg naar Texel: op Amrum (Duits waddeneiland) en in de Kollumerwaard (Friesland). Je zou haast gaan denken dat er op Texel relatief goed naar ganzen wordt gekeken...

Jaarlijks worden ongeveer drie (0-8) verschillende gehalsbande Scandinaviërs op Texel aangetroffen (figuur 5). De laatste staaf in de grafiek is nog onvolledig: deze winter is nog niet voorbij! Er is een hoge *turn-over*, omdat de meeste vogels maar één of hooguit enkele winters achtereen Texel weten te vinden. Als we echter alle waarnemingen, dus zowel op Texel als elders meenemen, kunnen we de minimumleeftijd berekenen per gans. Dit is het verschil in jaren tussen het moment van ringen en de laatste waarneming. Het zijn minimumschattingen, omdat de gans in kwestie nog in leven kan zijn na de laatste waarneming en omdat niet alle ganzen als pul geringd werden. Voor ganzen die nog in leven zijn kan uiteraard nog geen schatting gemaakt worden van de maximale leeftijd die ze zullen bereiken. Dit geldt voor zeven van de 35 Scandinaviërs: deze werden in 2011 nog ergens levend gezien (figuur 6). Binnen deze kleine groep zijn er toch vier die minimaal 10 jaar of ouder werden, drie van 15+ jaar, waaronder de oudste gans die minimaal 19 jaar oud werd. Deze gans, blauw-**SCH**, werd voor het laatst gezien op 18/9/2009. Dit was op Texel en dit was ook de enige waarneming van deze gans op Texel, die voordien alleen in het jaar van ringen (1990) werd gezien. Dit maakt de Texelse waarneming verdacht, maar we hebben geen mogelijkheden om alle gegevens in de database te checken. De op één na oudste gans, blauw-**SEN** (minimaal 17 jaar oud) was sinds 1993 zoek, maar werd in september 2009 op Texel gezien en in oktober 2010 in zuidwest-Friesland. De op twee na oudste gans, blauw-**FVS** (minimaal 16 jaar oud) werd in 1995 geringd en tot en met 2003 regelmatig gezien, maar meestal in Jutland of noordelijker. Alleen tussen 1996 en 1998 werd de vogel zes keer in zuidwest-Friesland afgelezen. Na 2003 verdween de vogel van de radar, maar in 2011 zette hij voet op Texel en werd prompt afgelezen. Al met al geeft deze beperkte dataset aan dat Grauwe Ganzen zeker 20 jaar oud kunnen worden!

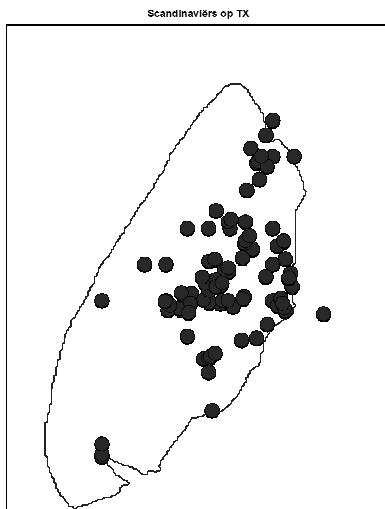
Rest nog de vraag hoe deze 34 ganzen zich collectief aan Adriaans speurende blikken hebben weten te onttrekken. Als we de plaatsen op Texel plotten waar al deze vogels in de loop der jaren zijn gezien, komt een opvallend beeld naar voren (figuur 7). De Scandinaviërs blijven noorderlingen, ook op Texel. Ze hebben een sterke voorkeur voor het noordoostelijke kwart van het eiland. Adriaan leest zijn meeste ganzen af in het zuidwesten, waar de Scandinaviërs niet of nauwelijks komen. Wil je dus blauwe halsbanden zien, dan moet je ze niet rond Den Hoorn zoeken, maar heb je de meeste kans tussen Oudeschild en De Cocksdorp!

Figuur 5. De aantallen verschillende ganzen met halsbanden uit Scandinavië per winter, vanaf 1988/'89.

Figuur 6. Minimale leeftijden van de Scandinaviërs, afgezet tegen het jaar van ringen. Witte symbolen geven ganzen weer die in 2011 nog in leven waren en die dus nog ouder kunnen worden. Grijs symbolen geven ganzen weer die als adult werden geringsd en die dus ouder waren dan weergegeven.

Figuur 7. Locaties van Grauwe Ganzen met blauwe halsbanden uit Scandinavië op Texel.

Dankwoord

Ik wil graag de databasemanagers van www.geese.org en in het bijzonder Berend Voslamber bedanken voor het toegankelijk maken van de data van de 'Texelse overkanterers'.

Mardik Leopold

Grauwe Gans met jongen

(foto: René Pop)

Wad- en watervogeltellingen op Texel in 2011: een overzicht van de resultaten

In elk telseizoen, dat loopt van juli t/m juni, worden door SOVON gemiddeld 5 wadvogeltellingen georganiseerd. In 2010 waren dat er 6, in 2011 slechts 4 (alleen in de vaste maanden januari, mei, september en november).

Januari

Vanaf eind november 2010 was er sprake van een vorstinval en december was een koude maand, vooral in het begin en midden van deze maand. Januari 2011 was veel zachter en pas tegen het eind van de maand daalde de temperatuur weer onder nul. De kou van eind november en december heeft een duidelijk negatief effect gehad op de aantallen vogels die in januari op Texel aanwezig waren. Het totaal aantal vogels is met ruim 68.000 aan de bescheiden kant, maar dat is wel vaker zo in januari. Bijzonderheden zijn het voor Texelse begrippen hoge aantal Wilde Zwanen (30) en het lage aantal Rietganzen. Ook andere soorten ganzen en vooral ook steltlopers waren schaars. Het grote aantal meeuwen kon het gemis aan andere soorten niet echt goed maken. Op de Hors werden geen grote aantallen vogels gezien.

Mei

De telling in mei vond plaats onder fraaie weersomstandigheden. De waterstand was redelijk hoog (65 cm boven NAP in Oudeschild), maar er moest wel een bezoek aan de Hengst worden gebracht. Hier werden zo'n 20.000 vogels geteld, waarvan 10.000 Bonte Strandlopers. Het totaal aantal vogels op Texel zelf lag met ruim 56.000 vogels boven het gemiddelde in deze maand (tussen 2002 en 2008 meestal 45.000-50.000). In vergelijking tot 2010 werden er meer Scholeksters, Rosse Grutto's en meeuwen geteld, maar ongeveer evenveel Grauwe Ganzen en Rotganzen. Het was voor de Rosse Grutto al weer een jaar of 15 geleden dat we in mei boven de 10.000 vogels uitkwamen.

September

Dankzij een lichte verhoging ging de Hengst naar alle waarschijnlijkheid net onder water (90 cm boven NAP bij De Cocksdorp) en werd daarom niet bezocht. Na een kille en vooral natte en winderige zomer viel er ook in de weken voorafgaand aan de telling veel regen. Veel agrarisch gebied was daarom nogal drassig. Het was nog te vroeg voor grotere aantallen arctische ganzen, maar de eerste Rotganzen waren al wel weer terug op het eiland. Net als in voorafgaande jaren waren er voor deze tijd van het jaar betrekkelijk weinig vogels op Texel aanwezig: ruim 73.000. Ook de meeuwen deden het weer goed: waren er in 2010 8000-10.000 Kokmeeuwen, Stormmeeuwen en Zilvermeeuwen aanwezig, dit keer scoorden we voor deze soorten resp. 9900, 11.200

COMING

Lifestyle

Club

Oosterhof
WONEN

www.oosterhofwonen.nl

Parkstraat 3, Den Burg, tel. 312246

administratiekantoor **Rood**

De Dageraad 61 · 1797 SK · Den Hoorn (Texel) · telefoon 0222 31 94 29

Uw Administratie & Belastingzaken

Vogelen wij voor u uit.

NEDERLANDSE ORDE VAN
ADMINISTRATIE- EN
BELASTINGDESKUNDIGEN

De Kern van de zaak

Skor nummer 2, 2012

Pontweg 1
1797 SN Den Hoorn

Texel

Telefoon: 0222-369600

Internet: www.teso.nl

E-mail: info@teso.nl

Voor uitgebreide
informatie en online
ticketverkoop:

www.teso.nl

en bijna 9000. Samen met de Goudplevier (ruim 8800) waren dit de meest talrijke soorten tijdens de telling. Voor veel soorten lagen de aantallen onder het niveau van de laatste jaren.

November

De telling vond plaats onder aangename weersomstandigheden. Minder prettig was dat door de aanhoudende zuidoostenwind de waterstand met de dag lager werd en tijdens de teldag tijdens hoog water niet hoger reikte dan 20 cm boven NAP. Deze waterstand was dermate laag dat een telling van de Hengst niet mogelijk en ook zinloos was. De Hengst is dus niet geteld en ook bij de Schorren is veel wad droog gebleven. Daardoor zullen grote aantallen steltlopers en meeuwen buiten het zicht van de tellers zijn gebleven. Een tweede probleem was dat er op meer dan één plaats werd gejaagd, wat duidelijke consequenties had voor de aantallen vogels in de omgeving. Zo werden in en rond de Hoge Zandskil slechts 1 Meerkoet en 1 Dodaars geteld. Als gevolg van deze jacht zijn grote aantallen ganzen en mogelijk ook andere soorten uit Eierland verdreven en werd er door ganzen veel heen en weer gevlogen tussen de telgebieden. Voor ganzen heeft deze telling dus minder betrouwbare aantallen opgeleverd.

De Kleine Zilverreiger heeft in 2011 duidelijk last gehad van de koudere winters van de laatste jaren. Er werd er in mei slechts één gezien, in 2008 en 2009 lag het aantal in deze maand nog op 5-8. Opvallend was ook dat er tijdens alle tellingen tenminste één Grote Zilverreiger werd gezien en dat de aantallen Nijlganzen langzaam maar geleidelijk aan toenemen. De aantallen Kemphanen bleven het hele jaar onder de maat.

Dank

Aan de tellingen werd meegewerkt door de volgende waarnemers: Piet Bakker, Martien Birkenhäger, Pieter van Blom, Maarten-Jan Boon, Gerrit Boot, Anja Cervenci, Jenny Cremer, Leo Daalder, Anneke Dekker, Jan van Dijk, Adriaan Dijkse, Jan Duin, Pieter Duin, Jan Driehuis, Bruno Ens, Rob Hammer, Martin de Jong, Laurens van Kooten, Jacob Kooij, Bob Loos, Dirk Maas, Jaap van der Meer, Carla Mors, Floris Mulder, Gerard Nieuwland, Dick Schermer, Cor Smit, Bernard Spaans, Loran Tinga, Gerrit Visch, André van der Vliet, Giel Witte, Hans Witte & Marco Witte.

Cor Smit

	22/01/11	07/05/11	17/09/11	12/11/11
Aalscholver	9	1668	277	69
Blauwe Reiger	22	16	50	39
Kleine Zilverreiger	0	1	9	2
Grote Zilverreiger	1	1	2	4
Lepelaar	0	129	196	2
Knobbelzwaan	42	11	14	21
Kleine Zwaan	115	0	0	82
Wilde Zwaan	30	0	0	0
Toendrarietgans	178	0	0	1639
Kleine Rietgans	12	0	0	18
Kolgans	4342	1	0	4520
Grauwe Gans	8777	3674	7850	12580
Brandgans	508	99	144	820
Rotgans	3211	5376	34	3717
Nijlgans	197	58	163	274
Bergeend	1069	620	667	824
Smient	8034	3	2723	6775
Wintertaling	696	1	1701	2036
Wilde Eend	4458	643	3766	2430
Pijlstaart	379	0	160	683
Slobeend	105	72	325	415
Kuifeend	149	213	169	162
Eider	1498	4209	1681	815
Waterhoen	39	13	20	14
Meerkoet	406	109	500	313
Scholekster	5610	2498	4005	2674
Kluut	2	396	95	311
Bontbekplevier	17	99	437	24
Goudplevier	255	243	8836	7381
Zilverplevier	433	1277	70	23
Kievit	1681	513	1598	4028
Kanoet	488	249	132	783
Drieteenstrandloper	573	1001	109	1058
Bonte Strandloper	484	2960	1593	537
Kemphaan	8	3	35	105
Rosse Grutto	424	11318	137	288
Wulp	5613	736	3228	4334
Tureluur	743	485	1002	611
Groenpootruiter	0	412	59	1
Steenloper	132	326	265	150
Kokmeeuw	1119	5594	9913	4166
Stormmeeuw	7749	1651	11274	6072
Kleine Mantelmeeuw	6	2417	580	7
Zilvermeeuw	7919	4433	8965	9001
Grote Mantelmeeuw	361	50	348	459
Grote Stern	0	1602	65	0
Visdief	0	765	20	0
	68482	56591	73749	81037

Waarnemingen van 21 februari tot en met 30 april 2012

Met het einde van de winter kwam ook langzaam een einde aan de influx van Witbuikrotganzen, burgemeesters en Geelpoot- en Pontische Meeuwen. Ook Klapeksters en Ruigpootbuizerden werden nog geregeld gezien. Het voorjaar leverde mooie doortrek op van een aantal schaarse en zeldzame soorten en veel voorjaarssoorten waren op Koninginnedag al weer op Texel gearriveerd. Voor een overzicht van de vroegste voorjaarsgasten verwijs ik naar de volgende Skor.

De **Wilde Zwaan** die de vorige periode in polder Het Noorden e.o. verbleef werd voor het laatst gezien op 5 maart. Daarnaast vlogen 5 ex >no over de Schorren op 25 februari en werden op 2 maart 4 ex gezien bij Molenbuurt. Het hoogste aantal **Witbuikrotganzen** bedroeg 42 ex bij Oost op 26 februari. Na de eerste week van maart namen de aantallen snel af en in april verbleven er niet meer dan 3 bijeen in de omgeving van de Bol. Een **Zwarte Rotgans** was t/m maart aanwezig aan de Waddenkant, maar in april werden geregeld 2 ex samen gezien en bevonden zich ook 2 ex in Zeeburg e.o. De **Casarca's** bleken toch nog aanwezig, maar na 23 maart bleek het trio te zijn gereduceerd tot een duo. Ze werden april vooral gezien in de omgeving van Akiab. Vanaf 5 april was de ♂ **Brilzee-eend** na afwezigheid in 2011 toch weer aanwezig in de Mokbaai. De eerste week van zijn verblijf verhuisde hij geregeld naar zee tussen paal 9 en 12, maar vanaf half april bleef hij de Mokbaai redelijk trouw.

Op 13 april vloog een **Purperreiger** >zw over de Geul. Twee **Ooievaars**, waarvan één in 2011 als nestjong werd geringd in Heemstede, deden in april Texel aan.

Ooievaar met ring, in 2011 geringd als nestjong in Heemstede (NH)

(foto: René Pop)

Op 11 maart bevond zich een 2kj **Zeearend** op de Razende Bol. Dit voorjaar werden t/m april in totaal zeker 14 **Rode Wouwen** gezien met als max 4 ex over de Tuintjes op 9 maart. Sommige ex bleven enkele dagen op het eiland aanwezig wat leidde tot een serie van waarnemingen. In dezelfde periode werden circa 5 **Zwarte Wouwen** gezien.

Op 22 april vloog een 2kj **Steppekiekendief** >no over de Robbenjager.

Ruigpootbuizerden bleven tot en met eind april op het eiland aanwezig met op 30 april bijvoorbeeld nog zeker 3 verschillende ex.

Twee **Kraanvogels** deden eind april drie maal Texel aan: op 16 april vlogen ze over Madura, op 26 april over de noordkop en op 29 april over het Grote Vlak, het Californiëbos en over de Nederlanden om vervolgens in de Muy te landen. Daarna werden ze niet meer waargenomen.

De beste plek voor **Morinelplevieren** lijkt net als twee jaar geleden het gebied langs het onverharde deel van de Hollandseweg te zijn. Daar werd op 20 en 22 april het eerste ex gevonden. Vanaf 27 april verbleef er een groep van 5 ex, die vervolgens uitgroeide tot 6 en zelfs 7 ex.

Bij de zandsuppletie tussen paal 28 en de Eierlandse dam werden nog geregeld **Geelpootmeeuwen** gezien met als max 5 ex op 16 maart. Nadat de zandsuppletie hier voorbij was werd de soort weer een schaarse verschijning met hooguit een handjevol betrouwbare waarnemingen. De **Pontische Meeuw** piekte ook op 16 maart en wel met 10 ex, te weten 3 ad, 2 3kj, 4 2kj en 1 1kj (het uit Polen afkomstige kleurringdragende ex). In april werd nog een handvol ex gemeld. **Kleine Burgemeesters** verbleven t/m 28 maart aanwezig bij paal 28. Op enkele dagen werden 3 verschillende ex waargenomen (2kj, 3kj en 4kj). He 2kj ex werd op 29 maart in de Robbenjager gezien. Op 26 april verbleef vermoedelijk een ander 2kj ex bij de zandsuppletie bij paal 11. In maart werden bij de zandsuppletie bij paal 28 op sommige dagen 3 1w **Grote Burgemeesters** gezien. Op 7 april werd een ex gezien in de Robbenjager en vanaf 14 april tot in mei gezien werd 1 ex gezien bij de zandsuppletie tussen paal 9 en paal 12. Op sommige dagen werd ook een ander ex gezien in het Grote Vlak en omstreken.

Op 4 en 17 maart en 8 april werden dode **Papegaaiduikers** opgeraapt. Een 2kj **Zwarte Zeekoet** werd vanaf 6 april gezien bij de veerhaven. De vogel had sterk gesleten vleugelpennen en was soms te vinden op het westelijke havenhoofd. Na 18 april leek de vogel weg te zijn, maar op 21 april werd hij teruggevonden bij de NIOZ-haven waar hij tot in mei bleef.

Na de eerste **Draaihals**, op 22 april in een achtertuin in Den Burg, volgden er die maand nog drie, waarvan de laatste, 1 ex in de Tuintjes, tot en met 2 mei bleef.

Zwarte Zeekoet

(foto: René Pop)

De **Bonte Kraai** van de Laagwaalderweg werd daar op 11 maart voor het laatst gezien en op 30 april werd een laat ex gezien in de Witte Hoek.

Spectaculair was de waarneming van de eerste **Boomklever** voor Texel. Deze bossoort heeft een aversie tegen het oversteken van open water en was daardoor nog nooit op Texel aangetroffen. Op 23 maart werd 1 ex gezien en gefotografeerd op bungalowpark de Toes in Oosterend.

In totaal werden mogelijk 5 verschillende **Klapeksters** waargenomen waarvan ex in de Bleekersvallei en de Muy enige dagen tot weken aanwezig bleven. De laatste Klapekster van het voorjaar zat op 22 april in de Bleekersvallei.

Een **Appelvink** werd op 23 maart waargenomen in het Krimbos.

Vincent Stork

Inhoudsopgave

Van de redactie	3
Van het bestuur	4
Agenda	5
10 jaar Tussen Duin en Dijk	6
Wad- en watervogeltellingen: de Bonte Strandloper	9
Voedselkeuze van de drie Texelse uilensoorten	16
In de ban van de ring: Grauwe Ganzen deel 4	23
Wad- en watervogeltellingen in 2011	32
Wad- en watervogeltellingen 21 februari tot en met 30 april 2012	37

